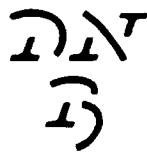

Herstel werkgelegenheid zet door

De DNB-conjunctuurindicator, die thans een voorspelling geeft tot en met februari volgend jaar, laat sinds april van dit jaar een neergaande beweging zien (figuur 1). De realisatie, die is afgeleid van de productie in de verwerkende industrie, volgde aanvankelijk de neergaande beweging van de conjunctuur maar is in de laatste maanden weer wat opgeveerd. Het is met name de elektrotechnische industrie die sterk groeit (in de eerste negen maanden met gemiddeld 8%). Deze sector heeft de rol van motor overgenomen van de basismetaal- en chemische industrie, waar de groei met 3 à 4% in eerste

negen maanden weliswaar nog steeds boven het gemiddelde in de industrie ligt, maar duidelijk onder die in 1994 is gekomen.

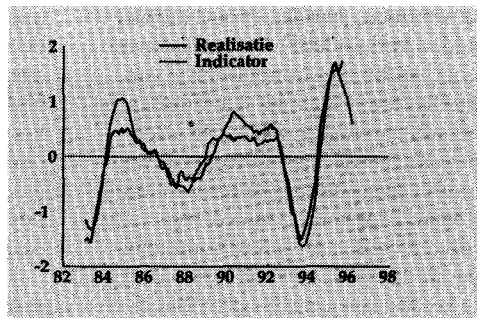
Het uiteenlopen van de conjunctuurindicator, die voor een belangrijk deel uit conjunctuurtests bestaat, en de feitelijke ontwikkeling zou er op kunnen duiden dat ondernemers in hun oordeel over het economische klimaat te pessimistisch zijn en dat de conjunctuur in de komende maanden niet zoals de indicator aangeeft een duidelijke neerwaartse beweging gaat maken maar net als begin jaren negentig op een plateau terecht gaat komen. Anderzijds is de basis van de economische groei in de industrie momenteel vrij smal. Tegenover een hoge groei in bovengenoemde industrietakken staat dat in de voor ons land belangrijke voedings- en genotmiddelenindustrie nog nauwelijks groei zit.

Hoewel de volumeconjunctuur geleidelijk het hoogste punt zal gaan bereiken, is het herstel van de werkgelegenheid pas in de tweede helft van 1994 op gang gekomen. Aanvankelijk werd de toegenomen vraag opgevangen door een betere benutting van de productiecapaciteit. Pas toen de capaciteitsgrenzen werden genaderd, werden nieuwe werknemers aangetrokken. In eerste instantie zijn dit nog arbeidskrachten met een tijdelijk contract geweest. De groei van de werkgelegenheid in de tweede helft van 1994 was dan ook voor een belangrijk deel toe te schrijven aan een toename van het aantal uitzendkrachten. En ook dit jaar nog daalde het aantal vaste arbeidsplaatsen in bepaalde sectoren, met name in de industrie, terwijl hier wel sprake was van een uitbreiding van de werkgelegenheid.

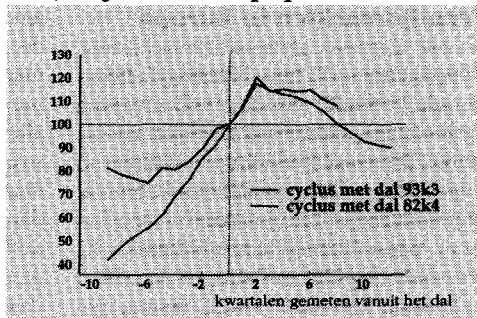
Het achterblijven van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt bij de volumeconjunctuur is een verschijnsel dat ook in vorige cycli waarneembaar was. Uit een vergelijking met begin jaren tachtig blijkt echter dat er naast overeenkomsten ook verschillen zijn in de ontwikkeling van de werkgelegenheid en werkloosheid voor en na het conjuncturele dal. De arbeidsmarkt heeft zich in de huidige cyclus duidelijk gunstiger ontwikkeld dan begin jaren tachtig. De werkloosheid is, zo blijkt uit figuur 2, in de huidige cyclus veel later gaan stijgen, maar is net als begin jaren tachtig ongeveer een jaar na het bereiken van het dal gaan dalen. Het dieptepunt in de werkgelegenheid valt echter in de huidige cyclus eerder dan in de cyclus begin jaren tachtig (figuur 3). De stijging van de werkloosheid in de kwartalen na het dal in het derde kwartaal van 1993 hangt echter voor een deel samen met een relatief sterke stijging van het arbeidsaanbod (ondermeer door maatregelen in de arbeidsongeschiktheidszetten).

In de huidige cyclus is net als begin jaren tachtig de werkloosheidsontwikkeling tot nu toe asymmetrisch geweest, in de zin dat de de werkloosheidsstijging in de neergaande fase van de conjunctuur groter is

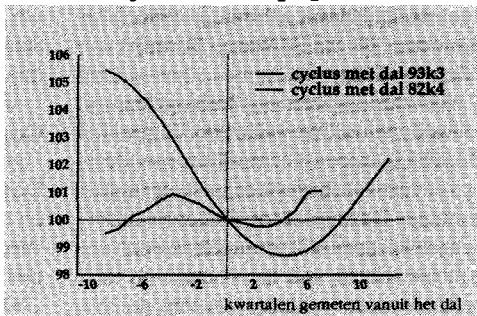
Figuur 1. DNB-conjunctuurindicator

Figuur 2. Ontwikkeling van de werkloosheid, conjunctureel dieptepunt = 100

Figuur 3. Ontwikkeling van het arbeidsvolume, conjunctureel dieptepunt = 100

dan de daling in de daaropvolgende fase van opgaande conjunctuur. Deze asymmetrie, waarvan al sinds het begin van de jaren zeventig sprake is, heeft ertoe geleid dat de werkloosheid na iedere cyclus op een hoger niveau terecht is gekomen. Er is echter geen aanleiding om aan te nemen dat dit nu weer het geval zal zijn. De afname van werkgelegenheid is absoluut en in vergelijking met begin jaren tachtig gering geweest en inmiddels is het opgetreden banenverlies (in arbeidsjaren) al weer goed gemaakt. Als de werkgelegenheid de komende jaren in het huidige tempo doorgroeit en geleidelijk een einde komt aan de meer dan trendmatige stijging van het arbeidsaanbod kan de werkloosheid in een sneller tempo naar beneden.